

ЗВОЛЬСЬКОМУ Станіславу Тимофійовичу — 80 РОКІВ

Станіслав Тимофійович
ЗВОЛЬСЬКИЙ

П'ятнадцятого грудня 2005 р. виповнюється вісімдесят років знаному спеціалістові в галузі застосування ядерно-фізичних методів досліджень у геологічних науках, доктору геолого-мінералогічних наук Станіславу Тимофійовичу Звольському.

Ювіляр народився на Поділлі в селі Садовому Деражнянського району нинішньої Хмельницької області. Сповна відчув і голодомор, і фашистську окупацію. Брав участь у другій світовій війні. Воював у Карпатах у складі 2-го, а згодом 4-го Українського фронту. Був важко поранений — отримав інвалідність. Після демобілізації у серпні 1945 року екстерном закінчив середню школу і вступив до Вінницького педагогічного інституту.

По закінченні останнього два роки викладав фізику в школах м. Вінниці. Потяг до науки привів С.Т. Звольського до аспірантури у Київському Педагогічному інституті (нині Державний педагогічний університет імені Драгоманова), де він навчався у 1952–1955 роках. Отримавши ступінь кандидата фізико-математичних наук, почав працювати в Інституті геологічних наук АН УРСР, плідна наукова робота в стінах якого тривала майже 40 років — з 1956 по 1995.

Молодший, згодом старший науковий співробітник відділу гідрогеологічних проблем, з 1982 року завідувач лабораторією ізотопних методів досліджень в гідрогеології, Станіслав Тимофійович поступово наближався до морських геологічних досліджень.

Ця грань діяльності ювіляра вивела його у “відкрите море” — він розробив методичні та апаратні засади ядерно-фізичних методів геологічних досліджень гірських порід та осадків. Розпочавши з впровадження в інженерно-геологічні дослідження ядерно-фізичних методів визначення щільності та вологості ґрунтів (гамма-гамма та нейтронний каротаж), Станіслав Тимофійович все розширював і розширював межі їх застосування. Визначення щільності та вологості лесових ґрунтів і, висловлюючись сучасним чином, моніторинг цього процесу під час штучного замочування котлованів для промислового й громадського будівництва в 60–70-ті роки передували роботам з визначення тими ж методами водно-фізичних властивостей донних відкладів Дніпро-Бузького лиману (за радянських часів планувалося чергове перекриття нижньої течії ріки). А це вже майже море!

Власне морські геологічні дослідження ювіляра розпочав дещо пізніше. У 1972–1979 рр. він брав участь у трьох рейсах по Чорному морю і у 19-му рейсі НДС “Академик Вернадский”, виконуючи дослідження за темою “Геологія та металогенія тропічної зони Атлантичного та Індійського океанів”. Безпосереднє знайомство зі специфікою морських геологічних дослі-

джені сприяло розробці нових приладів та способів застосування гамма- та нейтронних випромінювань в умовах експедиційних суден.

Під час першого рейсу НДС “Морской геолог” у 1983 році С.Т. Звольський продемонстрував робочі зразки нової апаратури (гамма-щільномір та нейтронний вологомір морських відкладів) на міжнародній виставці “Океанекспо-83” в м. Бордо (Франція). Прилади, розроблені в ІГН, цілком відповідали рівню тогочасної техніки.

У 1987–1988 роках Станіслав Тимофійович брав участь у 15-му рейсі НДС “Профессор Колесников” та 50-му рейсі НДС “Михаил Ломоносов”. Наступного року брав участь у міжнародній експедиції з вивчення гвінейського шельфу (24-й рейс НДС “Профессор Колесников”).

Генезис, закономірності формування і просторового розподілу фізичних характеристик і радіоактивності верхнього шару донних відкладів у прибережній частині шельфу та на континентальному схилі Гвінейської затоки, у південно-західній частині Червоного моря, східній частині центрального сектору Балтійського моря та північно-західній колоекваторіальній частині Індійського океану — ось напрямки діяльності Станіслава Тимофійовича на протязі цих рейсів.

Раціональність методичних підходів та інженерних рішень, багаторічний досвід успішного застосування й висока інформативність результатів, отриманих за допомогою дослідного зразка колонкового гамма-щільноміру, обумовили інтерес багатьох відомств до приладу, що був створений в ІГН АН УРСР. Після передачі технічної документації на щільномір до СКБ морської та інженерної геології (Союзморінжгеологія), там було розроблено та підготовлено до відомчих випробувань комплексний радіоізотопний комп’ютеризований прилад (у серійному випуску КРК-1). Запровадження приладу на експедиційних судах розпочато 1991 року. С.Т. Звольський забезпечував і подальший науково-методичний супровід цих розробок.

Результати досліджень водно-фізичних властивостей морських відкладів опубліковані ним в багатьох статтях і монографіях, зокрема у книгах “Гамма-методы измерения объемной массы дисперсных грунтов и донных отложений” (Атомиздат, 1980), “Радиоизотопные методы изучения физико-механических свойств донных осадков” (Наукова думка, 1984) та “Геология и металлогения юго-западной части Красного моря” (Наукова думка, 1988).

За цикл досліджень гідрогеологічних, гідрохімічних та фізико-механічних властивостей донних відкладів Чорного моря (разом з А.Є.Бабінцем та О.Ю.Митропольським) він був у 1984 р. відзначений премією ім. В.І.Вернадського.

С.Т. Звольський має 125 друкованих робіт, у т. ч. 6 монографій, 8 препринтів. Він автор та співавтор 9 патентів на винаходи та 2 авторських свідоцтв у галузі розробок радіоізотопної апаратури та способів застосування ядерно-геофізичних методів дослідження донних відкладів та нафтогазових свердловин. Ювіляр є великим популяризатором науки. Ним написано понад 40 науково-популярних праць, що висвітлюють досягнення ІГН АН УРСР в галузі морських геологічних досліджень, а також власні враження автора як учасника рейсів.

Сьогодні ювіляр працює в Інституті геофізики НАН України. Попри солідні роки, він повен творчого натхнення й готовий запроваджувати свої нові розробки у нафтогазовій геології, морських геологічних дослідженнях і, взагалі, всюди, де виникає потреба у швидкому, дешевому й точному визначенні щільності й вологості речовини та вмісту аномальних поглиначів теплових нейтронів (Cl, Fe, B, Mn та ін.).

Нинішні роботи ювіляра пов'язані з ядерно-фізичними дослідженнями ґрунтів під фундаментами Софії Київської, що потерпає від сучасних можновладців.

Окрім наукових, ювіляр має й бойові нагороди: Ордени "Вітчизняної війни 1 ступеня" та "За Мужність", а також численні медалі. В 2005 році отримав Почесну грамоту Президії НАН України та Комітету профспілок з нагоди 60-річчя Великої вітчизняної війни.

Редакція журналу бажає ювілярові міцного здоров'я, подальших успіхів у науковій роботі й сподівається на співпрацю у найближчому майбутньому.